

Czym jest dojrzałość / gotowość szkolna

Jest to osiągnięcie przez dziecko takiego stopnia rozwoju intelektualnego, społecznego i fizycznego, jaki jest niezbędny do sprostanania wymaganiom szkoły.

Dojrzałość szkolna zależy od:

- czynników biologicznych (indywidualnego rozwoju dziecka, dojrzałości jego układu nerwowego, stanu zdrowia),
- środowiskowych (wpływu rodziny, przedszkola, innych osób),
- własnej aktywności dziecka (indywidualnych predyspozycji, osobistych doświadczeń).

Aspekty rozwoju dziecka istotne dla osiągnięcia gotowości szkolnej:

- Rozwój fizyczny
- Rozwój percepcyjno – motoryczny
- Rozwój mowy i komunikacji
- Rozwój poznawczy
- Rozwój emocjonalny
- Rozwój społeczny

W każdym z tych aspektów warto zwrócić uwagę na to, co dorośli może zrobić jeszcze przed rozpoczęciem nauki szkolnej.

W zakresie rozwoju fizycznego:

- wykrycie i korekta wad wzroku, słuchu mowy
- zachęcanie do zabaw ruchowych i aktywności fizycznej (biegi, skoki, pokonywanie przeszkód, jazda na hulajnodze, rowerze, rolkach, nartach)
- zachęcanie do utrzymywania określonej pozycji przez jakiś czas (spokojne stanie lub siedzenie)
- nauka samodzielności w zakresie samoobsługi

W zakresie rozwoju percepcyjno – motorycznego:

- aranżowanie sytuacji wymagających orientacji w schemacie własnego ciała (kierunki: góra, dół, prawo, lewo) i określania relacji przestrzennych (nad, pod, za, obok, wyżej, niżej)
- ćwiczenia sprawności manualnej i grafomotorycznej (aktywność plastyczna, zabawy manipulacyjne)
- ćwiczenie analizy wzrokowej (procesy rozkładania na części) i syntezy wzrokowej (procesy składania w całość): układanki, klocki, braki na obrazkach, historyjki obrazkowe, przerysowywanie obrazka, wyszukiwanie elementów z tła itp.
- ćwiczenie analizy i syntezy słuchowej (rozpoznawania i lokalizowanie odgłosów z otoczenia, odróżnianie tonów głosu, różnicowanie słów różniących się tylko jedną głoską, wyodrębnianie głosek na początku i końcu wyrazu, dzielenie i składanie wyrazów – sylaby i głoski)

W zakresie rozwoju mowy i komunikacji:

- poszerzanie zasobu słownictwa (rozmowa z dzieckiem nastawiona na odpowiadanie przez nie na pytania, zdawanie pytań, umożliwiającą komunikowanie swoich myśli i potrzeb, opisywanie obrazka)
- czytanie książeczek, rozmowa z dzieckiem o wydarzeniach, osobach i zachowaniu bohaterów dziecięcych bajek

W zakresie rozwoju poznawczego:

- ćwiczenia koncentracji uwagi – doprowadzania zadań do końca
- nauka kojarzenia związków między kolejnymi faktami (historyjki obrazkowe)
- stwarzanie sytuacji, w których dziecko stosuje prostą klasyfikację np. ze względu na kształt, kolor, wielkość, zapamiętuje polecenia kilkuetapowe, treści piosenek, wierszy
- stwarzanie sytuacji, w których dziecko przelicza obiekty, szereguje przedmioty, wyznacza wynik „+” i „-” pomagając sobie liczeniem na konkretnych, dokonuje pomiarów długości np. krokami, stopa za stopą

W zakresie rozwoju emocjonalnego:

- wzmacnianie odporności emocjonalnej (uczenie radzenia sobie z porażką, z tym, że coś może być trudniejsze, nie zawsze dziecko może być pierwsze i najlepsze, uczenie samouspokajania) poprzez gry planszowe, przestrzeganie zasad, modelowanie przez dorosłego sposobu zachowania w sytuacji porażki np. „ale jestem smutny, zezłoszczony, że przegrałem, ale gratuluję Ci wygranej”, częste powtarzanie np. „ważne, że się starasz, nie szkodzi, gdy się nie udaje, przecież dopiero się uczysz”
- kształtowanie wytrwałości (zdanie rozpoczęte wymaga dokończenia): zabawy i zadania krótkie i dostosowane do możliwości są kończone a dziecko zachęcane do powrotu do pracy oraz chwalone za to, co wykonało
- wzmacnianie wiary w siebie i w swoje możliwości poprzez stwarzanie szansy na odniesienie sukcesu w zadaniach, które dziecko potrafi wykonać, uczenie drobnych umiejętności, wyrażanie pochwały i nazywanie tego, co dziecko potrafi już wykonać
- zachęcanie do inicjatywy i samodzielności poprzez rozmowę o tym, w co zamierza się bawić, jakie ma pomysły na rozwiązanie sytuacji, prośba o wykonanie drobnych czynności (po wcześniejszym nauczaniu ich wykonywania)
- uczenie wyrażania emocji poprzez uśmiechanie się, chwalenie rówieśników, naukę werbalizowania emocji zamiast ataku płaczu czy bicia („jestem smutny”, „jestem zezłoszczony”) - pomocne jest pokazanie przez dorosłego jak można wyrażać uczucia

W zakresie rozwoju społecznego:

- uczenie współdziałania, czyli słuchania drugiej osoby, dzielenia się, proszenia o pomoc, przestrzegania reguł, czekania na swoją kolej, stosowanie zasady wymienności tzn. „graliśmy tak jak chciałeś, teraz zróbmy to, co jest dla mnie ważne” (pomocne mogą być zabawy tematyczne, gry planszowe)
- uczenie respektowania zasad społecznych tzn. tego co dobre i złe, tego co bezpieczne
- pomoc w przynależności do grupy, gdy to konieczne (zapraszanie rówieśników, uczestniczenie we wspólnych zabawach)

Wymienione aspekty rozwoju wspiera i kształtuje rodzina oraz przedszkole. Warto współpracować w tym zakresie z nauczycielami przedszkola, którzy dokonują okresowego opisu funkcjonowania dziecka w różnych aspektach. Mogą też zalecić indywidualne ćwiczenia wspierające rozwój. W sytuacjach wątpliwości można zasięgnąć porady specjalisty.

Bardzo ważne, aby podążać za dzieckiem a ono w tym wieku uczy się jeszcze ciągle przez zabawę. Ćwiczenie pewnych funkcji dokonuje się w toku zabawy, jeszcze nie „nauki”, ewentualnie „zabawy w szkołę”. Zbyt szybkie i wybiegające wprzód zadania dla dziecka mogą przynieść więcej szkody niż pożytku.

Na koniec kilka rad: JAK WSPIERAĆ DZIECKO W ADAPTACJI SZKOLNEJ

1. Zrozum! Sytuacja nowa może budzić lęk i niepokój.
2. Postaraj się poznać i oswoić nieznaną (drogę do szkoły, organizację szkolnego dnia, rówieśników).
3. Przygotuj siebie, rodzinę przyszłego ucznia do zmian (przemyśl logistykę, wspólnie urządźcie pokój / kącik do nauki, kupcie plecak, piórniki...).
4. Nie koloryzuj, nie przesadzaj z entuzjazmem! Pokazuj, że wierzysz, ufasz!
5. Nie strasz szkołą, obowiązkami, zmianą! Nie zabieraj zabawek! Nie przerzucaj na dziecko swoich lęków i obaw! Nie wzmacniaj napięcia!
6. Nie naciskaj! Nie porównuj! Daj czas...! Wspieraj!

Opracowano na podstawie:

1. B. Wilgocka-Okoń: „Gotowość szkolna dzieci sześciolatków”, wyd. Żak 2019
2. R. Michałek, E. Misiorna: „Konteksty gotowości szkolnej”, CMPPP 2006
3. Konsultacji z psychologami działu przedszkolnego PPP Nr 4 w Krakowie (Anną Miłkowską, Barbarą Praisner)
4. Własnych doświadczeń zawodowych

Autor artykułu:

Renata Fyda-Nowak

(Psycholog sprawujący opiekę nad SP 88 z ramienia PPP Nr 4)